

pedig Daniel Péter uram felhozhatja, ez Securussabb is, csak-hogy valami hollandiai aranyak ne légyenek. Mivel pedig itt úgy adtam ki magamat, mint magam privatumomban jöttem fel, azon én dolgom iránt való memorialisom conceptusára kérttem volt Szt.-Abrahámi uramat: kérem az urat alázatosan, hadd jöhessen fel legelső postán, mivel Szentkereszti uram megértvén a dolgot, kirontja kezemből. Az jövő postán mindenekről bővebben tudósítom az urat, de most siettem, az alá s felvaló járás miatt, nem érkeztem, messze is lévén szállva az hostátban. Az leveleket pedig intitulálja az úr is, úgy az Ecclesia is Tarzali uramnak, én már szólottam ő kegyelmével. Ezzel maradok az Méltóságos urnak alázatos szolgája Jó Sámuel. (Rájegyezve alább: Joó Sámuel uram levele de 8. Sbris 1718.)

Közli: KONCZ JÓZSEF.

GONDOLATOK.

Felső-Zsuk, 1901 aug. 9.

Nagyobb ezél felé törekedvén, le kell mondanunk az apróságok előnyeiről.

A megbízhatóság oly előny, melyet semmi sem pótolhat.

Sokszor nem azt kell néznünk, kinek van igaza, hanem azt, hogy mi válhatik az ügy hasznára.

Sok ember Mózesnek képzei magát, ki a sziklából is vizet fakaszt, pedig csak egyszerü zsidó ő, ki szivesen megissza a mások által szerzett vizet.

Bajban ösmered fel a kiváló egyént. A ki a tetőre akar feljutni, nem áll meg a hegy aljában.

Felső-Zsuk, 1901. aug. 15.

1899–1901. aug. 15.

Édes gyermekem! Kedves leányom! Megérkezted hiába várom! De miért zúgolódom, mit is beszélek! A mint telnek a napok, az évek, mindig egy lépéssel hozzád közelitek. S nemsokára eljön a kedves óra, szerető szívek találkozója, hol együtt leszünk én, te és mindnyájan, kik szerettünk. Midőn az ég meyboltja megnyílik és te kijössz rajta, átszellemülve meghatottan, s szólasz: Jertek kedveseim velem, de el ne hagyjatok! Lám én az angyalok között vagyok, de boldog még sem lehetek! Úgy érzem, mintha szívem nálatok, otthon hagytam volna. Oh adjátok azt nekem vissza, vissza! „Ne búsulj kedves, im itt vagyunk és leszünk veled együtt Felejtve

a szomorúság és annak minden árnya. Mosolyogj kedves lányom! az nekem a gyönyör, a nap feljötté, az örömök diadala leszen!"

Lám mit beszélek, mindent össze-vissza! Tehet-e róla a toll, ha szomorú az ének, midőn ki írja, annak fája, fájdalomba van bemártva?

Évfordulója azon napnak, szomorúság napja, im megjövél! De ki tud róla? Emlékezésnek szomorú füzéga borulj rá a sirra, hogy senki meg ne lássa.

Emlékezésnek fénylő napsugára, hű barátom, térj be hozzám újra. Világítsd meg a lelkem, hogy a multat lássa.

Felső-Zsuk, 1903. febr. 2.

Sokat meggondolunk az életben, miből keveset tehetünk és még kevesebbet teszünk meg — és legtöbbet nem gondolunk meg.

Álmatlan éjszakának gond a kísérelője. Gond magunkért, családunkért: szeretteink jelen-jövője felett. Midőn fekhelyünkön így nyugtalanul vergődünk, szellemünk nem talál pihenést. Gondolatink szárnya berepüli a multat, a jelent, meg a jövőndőt és onnan megtérve, hosszú arczczal, fáradtan, mogorva kedvünkben feketének látjuk a világot.

Felső-Zsuk, 1903. ápril. hó.

Ha valamely dolgot végbe akarunk vinni, akarnunk kell a módokat is, melyek czélhoz vezetnek.

Vannak egyes jóakaróink, kik minket unitáriusokat azért, hogy egy Istent imádunk, kiközösíteni kívánnának a keresztény felekezetek nagy családjából. De ezek felejtik, hogy az őskeresztények a három első évszázban Krisztus után, az egy Istent imádták. Már a második században megindultak az ezt tárgyazó viták. Csak a Niceába 325-ben összehívott zsinat mondotta ki, hogy Krisztus az igaz Istentől lett Isten, egylényegű az Atyával. Ezután 381-ben a konstantinápolyi zsinaton a Szentlélek is külön isteni személynek nyilvánítottván, létrejött a Szentháromság tana.

Azt állítják, hogy az unitárius vallás a zsidó és mohamedán vallással — melyeket az emberiségnek egy nagy része hitül vall, az egy Isten imádsában — azt jellegző, rokon vonással bír; és így nem lehet keresztény felekezet. De nem gondolják meg, hogy mi a mindig kegyes, igazságos és mindnyájunkat egyformán szerető és gondozó Istenhez küldjük fohászainkat és nem ösmerjük a boszúálló, kegyetlen Istent, ki az apák bűneit a fiukban és a késő unokákban bünteti, mint ama vallások követői, és hogy mi hívő szi-

vünk egész melegével kívánjuk követni Jézus emberbaráti tanait és azon egész lelkünket elfoglaló szent eszméket, melyeknek összege teszi az igaz, valódi keresztény életet. Mely tanokat ők nem ösmerik el életüket szabályozó rendelkezéseknek, vezetőjüknek.

Tehát más úton járnak.

Ez nagyon egyszerű, megérthető. Tudják is jól, hogy az így van és meg is értették, kik ellenünk, ily, komolyan gondolkozók előtt, kiesinyesnek tetsző, alap nélküli támadásokkal élnek. De úgy látszik, nem azért adott az Isten mindenkinek szemet, hogy lásson, fület, hogy halljon, eszet, hogy gondolkozzék; és azoknak, kiknek megadta mindezt bőségesen, nem pótolta meg igazságérzettel, mely beösméri a mások igazságát azon esetben is, ha saját érdekköreiket számitásaikat keresztezi.

De erről mi valóban nem tehetünk.

BÁRÓ PETRICHEVICH-HORVÁTH KÁLMÁN.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Wundt jelentősége a filozófiában. Irta *Rác Lajos* sárospataki tanár. Különlenyomat a Magyar Filozófiai Társaság közleményeiből. 8r. 281. Budapest. E munkát a magyar filozófiai társaság 1902. dec. közgyűlésén olvasta fel írója abból az alkalomból, hogy a németek kiváló bölcseleje születésének 70-dik évfordulóját érte meg. Wundt jelentőségét épp oly világos nyelven méltatja, a mily világosan vannak a Wundt művei írva, melyek közül pszichológiáját „A lélektan alapvonalai” czímen pár évvel ezelőtt magyarra fordította le. Wundt jelentősége: hogy a bölcseletet lélektani alapra és a lélektant tudományos alapra fektette. Bölcseletének fejlődését, mely physiologiai kísérletekkel kezdődött, s melyekről a pszichológiára ment át, kitűnően rajzolják meg a füzet lapjai. E bölcseletben helyet foglal az ethika is, melyben az akarat-szabadság fentartatik, melyről az ismertetés azt mondja: „A szabadság tudata, mely lelkünkben él, kétségbevonhatatlan tény, de ez annyit fejez ki, hogy mi képesek vagyunk külső, vagy belső kényszer nélkül cselekedni s nem azt, hogy mi ok nélkül cselekszünk.” Wundtot Spencer mellé állítja, habár hírneve ma még nem is oly nagy, mint amazé; de az a meggyőződése, hogy ha „a bölcseleti vizsgálódások iránt az érdeklődés tovább halad, akkor a legmagasabb kérdésekre a gondolkodó világ nem fogja beérni a *megismerhetetlen* (the unknowable) feleletével, akkor az agnosticismus helyét ismét a — mérsékelt — metaphysikai speculatiók fogják elfoglalni s akkor Wundt, mint Spencer méltó társa fog a filozofia egén tündökölni.”

Előfizetésre felhívást bocsátott ki Tartsafalvi *Pálffy Aladár* „Firtos alól” czímű elbeszéléseire, melyek Beteg Pál könyvkiadó vállalatában jelennek meg Székely-Udvarhelyt. A könyv ára 2 kor., mi a szerzőhöz küldendő Etéd, (Udvarhelymegye.)